

Bertils, Klara, 2022: *Feber i interaktion: Kropp, kunskap och legitimitet i svenska primärvårdssamtal.* (Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Linguistica Upsaliensia 28.) Diss. 206 s. Uppsala: Uppsala universitet. ISSN 1652-1366, ISBN 978-91-513-1507-2.

Klara Bertils doktorsavhandling är ett bidrag till forskning om interaktion i vården. Vårdens språk och kommunikationen mellan läkare och vårdpersonal har beforskats flitigt. Fältet är multidisciplinärt, och det föreligger mycket forskning inom områden som hälsokommunikation och socialmedicin. Även inom samtalsanalysen, till vilken Bertils arbete är ett bidrag, är samtal inom vården ett väl etablerat och flitigt utforskat fält. På det svenska språkområdet har forskningen varit knappare, men bland avhandlingar om svenskspråkiga samtal kan Ulla Melander Marttala från 1995 och Camilla Lindholms från 2003 nämnas. Bertils studie skiljer sig dock från dessa i och med att den inte fokuserar på samtal mellan läkare och patienter, utan på interaktion mellan sköterskor och patienter. Vidare skiljer sig Bertils avhandling genom att den är framlagd i lingvistik och inte i svenska språket, och vad det betyder för arbetets uppläggning ska jag återkomma till senare i recensionen.

I fokus för Bertils avhandling står feber, och uttryckligen de sociala och interaktionella dimensionerna av feber i samtal i primärvården. Hon undersöker hur sköterskor och patienter talar om och mäter feber samt hur de förhandlar kring betydelsen av de uppmätta resultaten. Detta, alltså mätning av och förhandling kring feber, har inte tidigare studerats vare sig inom det nordiska språkområdet eller internationellt.

Att feber och kroppstemperatur har en så stor betydelse i de samtal som undersöks av Bertils beror på att det rör sig om besök där patienterna söker vård för infektioner i de övre luftvägarna. Som helhet består materialet av 89 videoinspelade besök på två svenska vårdcentraler. Patienterna är vuxna med symtom som hosta, snuva, besvär i bihålorna, värk i öronen, halsont och feber.

De centrala begreppen i avhandlingen framgår av dess titel. Förutom feber handlar det om kropp, kunskap och legitimitet. Studiens tre analyskapitel kan åtminstone delvis förstås utifrån de här begreppen, fastän temana i någon mån framträder i alla kapitel. Det första analyskapitlet koncentrerar sig på patientens självframställning och legitimitetsarbete, det andra på patienten som subjekt och objekt och det tredje på epistemiska spänningar och positioneringar.

Det första analyskapitlet undersöker patienternas problempresentationer i början av konsultationerna, med särskilt fokus på hur patienterna lyfter upp sitt behov av medicinsk uppmärksamhet och på hur såväl patienterna som sköterskorna orienterar sig mot att feber är angeläget att behandla i dessa samtal. Patienterna för på olika sätt fram sina orsaker till att söka vård, dvs. utför självlegitimeringsarbete. Legitimitet kan således betraktas som det fenomen som står i fokus i det här kapitlet. Legitimitet hanteras i kapitlet också på andra sätt genom att analysen visar hur vårdpersonalen behandlar patienterna som trovärdiga i sitt sätt att föra fram sina problem och att både subjektiva och objektiva källor till en uppskattning om feber (upplevelser av feber och uppmätta resultat av temperaturmätning) behandlas som likvärdiga.

Recensioner

Det andra analyskapitlet handlar om själva temperaturmätningen. Fokus är på hur övergången till temperaturmätningen koordineras genom hur sköterskan signalerar övergången både verbalt och multimodalt och hur patienten med kroppsliga resurser visar hur hen gör sig förberedd för mätningen. På det här sättet övergår patienten från att vara ett subjekt som deltar i ett samtal med sköterskan till att vara ett objekt som inordnar sig under mätningen. Det fenomen som står i centrum är kropp, för analysen kretsar kring hur viktiga både språkliga och multimodala resurser är när mätningen genomförs. Förutom samspelet mellan talat språk och kroppsliga praktiker lyfter det här kapitlet också fram den betydelse som olika slags artefakter, i det här fallet febertermometern, kan ha i interaktion. I kapitlet visas hur de multimodala praktikerna åskådliggör att båda parterna förhåller sig till temperaturmätningen som något rutinmässigt och igenkännbart.

Det tredje empiriska kapitlet analyserar den interaktion som dels föregår och dels följer efter temperaturmätningen. I kapitlet står epistemiska spänningar och positioneringar i centrum, vilket hänvisar till hur parterna förhåller sig till varandras kunskap om och rätt till kunskap om kroppstemperatur. Analysen är tudelad. Den första delen av analysen koncentrerar sig på hur deltagarna före temperaturmätningen diskuterar kring de förväntade resultaten av mätningen, till exempel hur patienten tonar ner förväntningarna på ett feberresultat genom att säga att hen inte känner sig febrig. Den andra delen av analysen fokuserar på hur sköterskorna meddelar mätningens resultat, vilket oftast sker som en rapportering av numeriska resultat utan någon åtföljande förklaring, och hur patienterna kommenterar dessa resultat, till exempel genom att jämföra mätresultatet med sin individuella normaltemperatur. Analysen visar att patienterna kan invända mot mätresultaten utan att utmana sköterskornas medicinska expertis.

Bertils undersöker interaktion och utnyttjar den valda metoden samtalsanalys skickligt. Det som väcker frågor är att skribenten utan ifrågasättanden nämner samtalsanalys som sitt teoretiska och metodologiska ramverk. Här hade det funnits utrymme för reflektioner, då samtalsanalysen under sina tidiga skeden uttryckligen positionerade sig som en empirisk forskningsmetod och tanken om att se samtalsanalys också som en teori om språket uppfattades som kontroversiell. Det har skett en utveckling inom fältet som med fördel kunde ha problematiserats i Bertils arbete.

Bertils avhandling utgör en genomtänkt och systematisk helhet. Den är välskriven och dispositionen tydlig. Den tidigare forskning som hänvisas till är relevant med tanke på undersökningen, vilket gör att arbetet utgör en fungerande helhet med ett starkt samband mellan teori och empiri.

Det som är styrkan i Bertils studie utgör på samma gång dess svaghet. Arbetet är en fungerande samtalsanalytisk undersökning, men samtidigt saknas här något av den bredd som man kunde förvänta sig av en doktorsavhandling. Med tanke på att avhandlingen är skriven inom ämnet lingvistik är det något förvånande att referensramen i så hög utsträckning utgörs av litteratur som skrivits inom den mer sociologiska inriktningen av samtalsanalys, medan mer lingvistiskt orienterad samtalsforskning saknas. Arbetet kunde ha positionerats tydligare som en avhandling i just lingvistik, i jämförelse med den internationella forskningen i vårdsamtal som till största delen har bedri-

vits utifrån andra vetenskapliga perspektiv. Att det projekt som avhandlingen skrivits inom har relativt olika formulerade namn på svenska och engelska (*Språk och interaktion i primärvården* resp. *Antibiotic Prescription in Swedish Primary Care Consultations: A Multidisciplinary Conversation Analytic Study*) visar på att det föreligger olika villkor för att göra vetenskap inom det här området på svenska och på engelska, men dessa frågeställningar tas inte upp i arbetet.

Bertils har genomfört en studie med möjlig stor samhällsrelevans. I avhandlingen nämns att ett syfte med det projekt inom vilket arbetet har tillkommit är att omvandla resultaten till undervisningsmaterial för vårdpersonal. Bertils visar i sin avhandling att hon är en mycket god skribent, och min förhoppning är att hon kommer att ha möjlighet att kommunicera sina resultat till personer som är verksamma på fältet.

Litteratur

- Lindholm, Camilla, 2003: Frågor i praktiken. Flerledade frågeturer i läkar-patientsamtal. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Melander Marttala, Ulla, 1995: Innehåll och perspektiv i samtal mellan läkare och patient: En språklig och samtalsanalytisk undersökning. Uppsala: Uppsala universitet.

Camilla Lindholm